

**Nemzetközi Kapcsolatok
Multidiszciplináris
Doktori Iskola**

**Nemzetközi és biztonsági
tanulmányok alprogram**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Fábián Emília Henrietta

**Az átalakuló normák hatása a japán biztonságpolitikára. Yoshidától az
Abe-doktrínáig- az antimilitarista normától a proaktív pacifizmusig
című Ph.D. értekezéshez**

Témavezető:

Dr. Gálik Zoltán
egyetemi docens

Budapest, 2015

Nemzetközi Tanulmányok Intézet

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Fábián Emília Henrietta

**Az átalakuló normák hatása a japán biztonságpolitikára. Yoshidától az
Abe-doktrínáig- az antimilitarista normától a proaktív pacifizmusig**

című Ph.D. értekezéshez

Témavezető:

Dr. Gálík Zoltán
egyetemi docens

© Fábián Emília

Tartalomjegyzék

1. A kutatás célkitűzései	2
2. Hipotézisek	5
3. Felhasznált módszerek	8
4. A kutatás eredményei	13
1. A hatalmi pozíció visszaszerzésének eszköze a gazdasági érdekérvényesítés	13
2. Kína feltartóztatása érdekében Japán az USA jóváhagyásával fokozza védelmi kiadásait	15
3. A bilaterális szövetség új alapokra helyezése: a szigetország kollektív önvédelmi jogának gyakorlása	20
5. A következtetések összefoglalása	25
6. Főbb hivatkozások	27
7. A kutatáshoz készített interjúk listája	35
8. A szerző publikációinak listája	37

1. A kutatás célkitűzései

Kettős kép él bennünk Japánról. Globális szinten úgy tekintünk az országra, mint olyan hatalomra, amely gazdaságilag sikeres érdekérvényesítő, azonban biztonságpolitikai téren lényegesen kisebb szerephez jut más nagyhatalmakhoz képest. Regionális szinten vizsgálva viszont más kép rajzolódik ki róla. A kelet- és dél-kelet-ázsiai államok többsége szoros függőségi viszonyban áll vele, ezért sokszor félelemmel és gyanakvással figyelik szinte minden lépését.

A XX. században történt események jelentős hatást gyakoroltak a japán politikai folyamatokra. II. világháborús vereségét követően szakítva az addigi militarista és imperialista hagyományokkal, szánylevően fokos külpolitikai irányváltásra kényszerült, amelyben az új alkotmány pacifista rendelkezései szilárd alapokat biztosítottak az elkövetkező idők békéje számára. A vesztes ország katonai portfóliójának ellenőrzése céljából létrehozták a japán-amerikai biztonsági szövetséget, mely elegáns módon lefektette az ellenségből baráti viszony alapjait. A szigetország védelmére ezt követően az Amerikai Egyesült Államok (a továbbiakban az Egyesült Államok illetve USA) vállalt egyoldalú garanciát, a japánoknak kizárólag a gazdasági növekedésre kellett koncentrálniuk. A megállapodás értelmében arra lehetett számítani, hogy a társadalomban mélyen beágyazódott antimilitarizmus és a pacifizmus iránti elkötelezettség normái olyan mély gyökeret vertek, hogy azok soha nem fognak megváltozni.

2013-as washingtoni beszédében azonban Abe kormányfő kijelentette, hogy „Japán visszatért”, és a jövő Japánja nemcsak gazdaságilag, de nemzetvédelmi szempontból is szilárd talajon álló nemzet lesz (Abe [2013]).

Az értekezés alapvető kutatási kérdése az, hogyan változott Japán biztonságpolitikája a XX. század második felétől kezdve a XXI. század elejéig, azaz milyen belső és külső tényezők vezettek ahhoz, hogy a II. világháborút követően beágyazódott merev antimilitarista norma századunk első felére egy proaktív pacifista stratégiává változzon. E tekintetben a disszertáció legfőbb feladata az volt, hogy elemezze a II. világháborút követő japán biztonságpolitikai stratégiák fejlődését és nevesítse azokat a normákat, melyek a vizsgált időszak jellemzőiként jelentős hatást gyakoroltak a szigetország nemzetvédelmi stratégiáira.

Ezek az irányok tehát egy olyan módszertani keretet jelentettek, melyek segítségével két elemzési szinten vizsgáltam meg a különböző normák hatásait, valamint mindezeket tovább mélyítve a következő alkérdésekre kerestem válaszokat: a szigetország biztonságpolitikájának fejlődésére mely normák gyakorolták a legnagyobb hatást, melyek voltak azok a tényezők, melyek segítségével az adott norma politikai befolyása bizonyosságot nyert, valamint a normák és az érdekek hogyan hatnak egymásra.

Az első elemzési szint során, azaz a külső hatásokat tekintve a disszertáció Japán és az Egyesült Államok biztonságpolitikai kapcsolatát vizsgálta, áttekintve a XX. század közepe óta fennálló, hagyományos biztonságértelmezési alapokon nyugvó együttműködés legfontosabb kereteit, mely a XX. század vége felé érkező fokozatos átalakuláson ment keresztül. Igazodva a kor új típusú biztonsági kihívásaihoz, a szigetország elindult azon az úton, mellyel a hagyományos alapok megtartása mellett a XXI. századhoz formálódó biztonságpolitikai koncepciót dolgozott ki.

A disszertáció amellet érvelt, hogy a biztonság fogalmát a hagyományos elméletekben használtaktól tágabb értelmezési keretek között szükséges vizsgálni, mivel az mást jelent a kutatás szereplőinek. A dolgozat második részében megkíséreltem feltárni, mit jelent a biztonság fogalma a vizsgált időszakban a japán szereplők számára, melyek voltak azok a tényezők és események, amelyek befolyásolták, majd alakították a japánok normaértelmezését. Az volt a célom, hogy a normaváltozás komplex folyamatát a II. világháborút követő első miniszterelnök, Yoshida Shigeru nevével fémjelzett doktrínától egészen a jelenlegi kormányfő Abe Shinzo politikájáig elemezzem. A normák változását természetesen biztonságpolitikai vonatkozásuk szempontjából emeltem ki, ezért a disszertáció harmadik részében áttekinttem az országnak azon komplex biztonsági kihívásait, melyek „külső tükörként” is szolgálnak, azaz láttatják a szigetország biztonságpolitikai megnyilvánulásainak és cselekedeteinek mozgatórugóit, valamint az ok-okozati összefüggéseket.

A két ország szövetségének kialakulása, fejlődése és természetének vizsgálata értelemszerűen domináns külső tényezők függvényében értelmezhető leginkább. A

japán biztonságpolitika állandó eleme a Kínával fenntartott kapcsolatok alakulása, nagyhatalmi felemelkedése. Kína XX. században megkezdődött gazdasági növekedése tovább erősödik, új nagyhatalomként jelent meg a nemzetközi porondon, amely tény befolyásolja a japán-kínai kapcsolatokat. Kína robbanásszerű gazdasági növekedése hatással van Japán biztonságpolitikai helyzetére, azonban nemzetvédelmi stratégiájának alapjait még mindig az Egyesült Államokhoz fűződő viszony határozza meg és határolja be.

A disszertáció harmadik feltevése szerint Kína felemelkedése jelentős hatást gyakorol a japán-amerikai biztonsági diskurzus fejlődésére, melynek köszönhetően a szövetség átalakul, új tartalmi elemekkel bővül. A biztonsági párbeszéd ebben az összefüggésben Japán és az USA közötti együttműködésre utal. Értelemszerűen a tézis alátámasztásaként megvizsgáltam az 1945 utáni japán politikai döntéseket, kezdeményezéseket és biztonsági doktrínákat, valamint elemeztem a vonatkozó japán stratégiai célokat és prioritásokat. E kutatási kérdések tükrében kiemelten foglalkoztam a japán-amerikai biztonsági együttműködés dokumentumaival, valamint azoknak a japán belpolitikára és a közvéleményre gyakorolt hatásaival.

A szigetország biztonságpolitikájára a külső tényezők mellett olyan belső folyamatok is hatást gyakoroltak, melyek során a normaváltozás szemmel láthatóan nyomon követhető volt. A mindenkori kormányok aktuális védelmi programjára és retorikájára a japán közvélemény oly módon reflektált, hogy az már a vizsgált időszakban is több miniszterelnök lemondásához vezetett. A második elemzési szint során tehát a normaváltozás belső folyamatát a japán állampolgárok véleményének tükrében mutattam be.

A disszertáció időbeni terjedelmét tekintve viszonylag nagy időszakot dolgozott fel, mivel egy ország biztonságpolitikájának változását nem lehet néhány évtized tükrében bemutatni. Japán szempontjából éppen a XX. század közepén, valamint a XXI. század elején történtek azok a sorsfordító események, melyek választ adtak feltevéseimre. Céloom nem az elmúlt hét évtized eseményeinek teljes körű politikai-történeti háttérének elemzése volt, csupán azokat a főbb momentumokat emeltem ki, melyek alátámasztották az ország biztonságpolitikájának ívét és háttérét. A szigetország biztonságpolitikai arculata folyamatos változáson megy keresztül, ami

Abe miniszterelnök kormányra kerülését követően nagyobb sebességre kapcsolt. Nem szükséges ahhoz jövőbe látónak lenni, hogy ez a folyamat az elkövetkező időben tovább fog mélyülni, és új fejlemények látnak majd napvilágot.

A disszertáció két szempontból tekinthető hiánypótlónak. A japán biztonságpolitika feldolgozottsága a hazai irodalomban szerény, így indokolt annak átfogó elemzése. A szigetország biztonságpolitikai normáira ható változások tekintetében az értekezés az első olyan akadémiai kísérlet, mely japán nyelvű források felhasználásával magyar nyelven vizsgálódik. Mindezek mellett újdonság, hogy a kutatás alapvetően a japán tudományos gondolkodásmódnak megfelelően értelmezi az eseményeket, és mutatja be ezt az értékrendbeli különbséget.

A disszertáció további újdonságának tekinthető, hogy a témához kapcsolódóan létrehozta a japán kül- és biztonságpolitikai fogalmak, elnevezések, intézetek összesítésének magyar, angol és japán nyelvű fogalomtárát.

2. Hipotézisek

Az értekezés alapvető hipotézise, valamint az abból következő további hipotézisek az alábbiak voltak:

Japán biztonságpolitikája folyamatos változáson ment keresztül a XX. században. A II. világháborút követően beágyazódott merev antimilitarista norma a XXI. század első felére proaktív pacifista stratégiává változik.

Az értekezés azt vizsgálta, hogy a múlt század közepétől kezdve egészen napjainkig hogyan fejlődött és milyen változásokon ment keresztül Japán biztonságpolitikája. Arra kerestem a választ, hogy melyek voltak azok a tényezők, amelyek következményeként az antimilitarista norma fokozatosan átalakulva végső soron az alkotmány újraértelmezéséhez vezettek. A témaválasztást több szempontból is aktuálisnak lehetett tekinteni. Egyrészt az államok XX. századra jellemző konvencionális biztonsági kihívásai összefonódtak a nem konvencionális biztonsági

kihívásokkal, melyek leginkább a XXI. század fordulóján kerültek előtérbe, amikor a világgazdaságra ható kényszerek negatív hatásai kedvezőtlenül befolyásolták az országok érdekérvényesítő képességeit. A XXI. századi japán biztonságpolitika a középhatalmi státuszából kitörve új szerepben jelent meg. Abe miniszterelnök hivatalba lépése után bejelentette, hogy legsürgetőbb tennivalók között tartja számon az alkotmány 9. cikkének módosítását annak érdekében, hogy a fegyveres erők tényleges szerepe, továbbá a kollektív önvédelemhez való jog abban kellőképpen tükröződjön. Azt, hogy a világháború utáni első miniszterelnök nevéhez kötött antimilitarista Yoshida-doktrína milyen változáson ment keresztül a XX. században és milyen út vezetett a proaktív pacifista Abe-doktrínáig, arra az alapfeltevést elemeire bontó részhipotézisek segítségével kaptunk választ.

1. Japán nyugati berendezkedésű ázsiai országgént a gazdasági érdekérvényesítés eszközével törekszik hatalmi szerepének térségbeli visszaszerzésére.

Japán esetében a jelenség okozója, hogy egy nyugati típusú ázsiai ország. A kérdéskör során azt vizsgáltam, hogy a II. világháborút követően hogyan változott meg az ország gazdasági és politikai berendezkedése. Az átalakulás ezen folyamatát konkrét történelmi példákkal támasztottam alá. E kérdés tükrében tárgyaltam, hogy nyugati berendezkedésével és amerikai kül- és biztonságpolitikai érdekeltségbe kerülésével milyen szerepet töltött be az ázsiai térségben, valamint milyen politikai és gazdasági érdekek és célok motiválták, valamint mindezekkel milyen szerepet kíván a jövőben betölteni.

2. Az amerikai-japán biztonsági szövetségben a felek közös érdeke Kína feltartóztatása az ázsiai- és csendes-óceáni térségben. Ez az a tény, amelynek hatására Japán az USA jóváhagyásával fokozatosan növeli védelmi kiadásait és modernizálja Önvédelmi Erejét, valamint hivatkozási alapot biztosít az amerikai katonák szigetországbeli állomásoztatására.

E hipotézis tárgyalása során Japán aktuális biztonságpolitikai kihívásait elemeztem, és azonosítottam azokat a normákat és tényezőket, amelyek többségét mind a mai napig súlyos teherként kénytelen cipelni, mivel megoldásukra mindezülig halvány a remény. Az ötödik fejezet kínai kapcsolatokra fókuszáló releváns részeiben

részletesen bemutattam, hogy Japán amerikai lojalitását Kína mennyiben értelmezi konfrontatív üzenetként, valamint bebizonyítottam, hogy a területi viták, az újrafegyverkezés és a kínai felemelkedés hatására hosszú évek stagnálását követően a védelmi kiadások meredek emelkedésnek indultak. Mindezeket nem ellensúlyozta az a tény sem, hogy Kína elsődleges kereskedelmi partnere. A két ország kapcsolatának ellentmondásosságát kiválóan tükrözte az a tény, miszerint a japán kormány politikai irányultsága nagymértékben befolyásolja, hogy „bosszantja”-e Kínát vagy sem. Ha a miniszterelnök és kormánya éppen Kína-barát, akkor nem látogatták meg a japán háborús bűnösöknek is nyughelyül szolgáló Yasukuni-szentélyt, és a politikai-gazdasági diskurzusok kooperatívabb légkörben folynak. A hipotézis vizsgálata kapcsán a politika és a gazdaság egymásra gyakorolt hatásait a disszertációban részletezett metodológia és indikátorok segítségével támasztottam alá.

3. Az amerikai-japán biztonsági szövetség jövőbeni szerepe változni fog, a felek elmozdulnak az egyensúlyi rendszer felé. A XXI. századi japán biztonságpolitika fókuszpontjai eltávolodnak a hagyományos biztonság koncepciójától. A japán nemzetvédelmi stratégia központi eleme a szigetország kollektív önvédelmi jogának gyakorlása lesz.

A disszertáció utolsó nagy fejezetének az a feladat jutott, hogy nevesítse a szigetország biztonságpolitikájában azt a fordulópontot, amikor már a gazdasági nagyhatalmi pozíció és az anyagi hozzájárulás nem bizonyult elegendőnek az amerikai szövetséges számára és nagyobb felelősségvállalást várt el Tokiótól. Elindulva ezen az úton, a hidegháború végén olyan új típusú biztonsági kihívásokkal szembesült, amely kimotozította a hagyományos értelemben vett katoná-politikai védelmi struktúrából. Mindezen állításokat energiabiztonsági mutatókkal támasztottam alá. A növekvő globális kihívások tükrében már nem vonhatta ki teljesen magát a nemzetközi kötelezettségek teljesítése alól. Az amerikai-japán biztonsági szövetség jövőbeni szerepének változásának igazolására a disszertáció bemutatta, hogy a minden idők egyik legkarizmatikusabb japán politikusaként ismert Abe Shinzonak milyen módon sikerült átformálni az ország nemzetvédelmi architektúráját, valamint milyen út vezetett a már régóta levegőben

lebegő és mantraként ismételt kollektív önvédelem jogának gyakorlásának törvénybe iktatásához.

3. Felhasznált módszerek

A japán kül- és biztonságpolitikát tárgyaló művek sokaságával találkozhatunk, azonban kevés olyan elemzés született, amely az ország normatív cselekedeteinek háttérét és összefüggéseit tárja fel. Több szerző használja az antimilitarista norma fogalmát, azonban mindezidáig magyar nyelven nem született olyan írás, ami a normaváltozás folyamatát a szigetország biztonságpolitikai érdekeinek átalakulásában tükrében elemezte volna. Az értekezés a normaváltozás természetét kvalitatív metodológia segítségével vizsgálja, amelynek kronológiai esettanulmányok képezik az alapját. Mindez összhangban áll a japánok által alkalmazott elemzési módszerrel, mint ahogy azt Inoguchi is megfogalmazta, miszerint az empirikus vizsgálat részének tekinti az általuk alkalmazott leíró metodológiát (Inoguchi [2002]: pp. 111-112).

Mivel a kutatás elméleti háttere meglehetősen komplex, annak módszere multidiszciplináris megközelítésű, ötvözve a nemzetközi kapcsolatok, a biztonsági és stratégiai tanulmányok területeit.

A japán tudományos gondolkodás sajátosságainak megismerése érdekében a komparatív elemzés módszerére támaszkodva először a nemzetközi kapcsolatok japán és nyugati elméleteit mutattam be. A nemzetközi kapcsolatok elméletei döntően a nyugati központú világban- főként az USA-ban, és következésképp a nyugati filozófia, politikaelmélet és a nyugati hatalmak által dominált történeti tapasztalatokra épülve alakultak ki. A japán elméletek a szigetországon kívül nem igazán terjedtek el, melynek fő okaként elsősorban a nyelvi nehézségeket lehet megnevezni. A XX. században kevesen szereztek külföldi egyetemeken, tudományos fokozatot, ennél fogva kevés japán szerző volt képes az anyanyelvén kívül más nyelveken is publikálni.

Az elméleti háttér felvázolásakor Japán esetében nem lehetett egyértelműen egyetlen teóriát alkalmazni. Nyugati berendezkedésű ázsiai országgént Japán

szerepének megértéséhez vissza kellett térni a nemzetközi kapcsolatok elméletének gyökereihez. A kutatás fő kérdése tekintetében Acharya és Buzan a nem-nyugati nemzetközi kapcsolatok létezését boncolgató elméletére támaszkodtam azzal a céllal, hogy megkérdőjelezték a nyugati filozófián és ideológiákon alapuló beszűkült értelmezési keretet (Acharya és Buzan [2010]). Ebből következett, hogy ha a japán biztonságpolitikát a nemzetközi rendszer jellegzetességeinek kontextusába kívántam helyezni, akkor a nyugati dominanciájú elméleteken kívül meg kellett ismerni a japánok teóriáit is. Nishida, Tabata és Hirano átfogó elméleti megközelítései segítettek megválaszolni az ország nemzetközi kapcsolataiban felmerülő olyan problémás kérdéseket, mint a japán politikusok viszonyulása a Yasukuni-szentélyhez, az amerikai támaszpontok jelenlétéhez, valamint a pacifista alkotmányhoz. (*ibid* p. 59., Tabata [1944]). Az elméletek megvilágították az egyes döntések stratégiai következményeit, valamint segítettek feltárni a döntések mögött meghúzódó ellentmondásokat is.

Fontos megjegyezni, hogy a szakirodalom az antimilitarizmus és pacifizmus fogalmakat, illetve azok jelzősített változatait az esetek többségében szinonimaként használja. Ennek okán szükségesnek tartottam a két megnevezés jelentéstartalmának tisztázását, amelynek tekintetében a leírtak is más értelmezést nyertek. A pacifizmus háborúellenes, elutasítja a viták erőszakos úton való rendezését, míg az antimilitarizmus a katonai intézmények és a katonaság megszüntetéséért küzdő irányzat, de nem minden körülmények között ellenzi a háborút.

Az alaphipotézis vizsgálata komplex megközelítést igényelt. Elsőként a szigetország normáinak és biztonságpolitikája közötti összefüggés vizsgálatára szorítkoztam. Japán II. világháború utáni biztonságpolitikájának megértéséhez értelemszerűen szükséges volt az antimilitarista norma történeti kontextusának felvázolása (Katzenstein [1996]), Berger [1998]). A japán döntéshozatal és a választópolgárok véleménye között szoros összefüggést lehetett kimutatni. A közvéleménykutatások eredményeivel bebizonyítottam, hogy a társadalmi elfogadottság fontos tényezőnek számított, melynek hiányában lehetetlen küldetés volt bármilyen, az ország szempontjából hangúlyos döntés meghozatala. Ugyanúgy érvényes volt ez a kormányok népszerűségi mutatóira is. A szigetországban nem

lehet néhány százalékos népszerűségi indexszel kormányozni, a közvélemény hangjának súlyos következményei vannak.

Mindez azért fontos tényező, mert megmutatta, hogyan konstruálódik egy társadalmi norma, mi tekinthető racionális döntésnek és az hogyan hat a politikai döntéshozatalra.

A disszertáció a japán biztonságpolitika konkrét területeit, megnyilvánulásait elemezte, ezért a rendszerszintű elmélet alkalmazásával lehetővé vált, hogy a japán biztonságpolitikai identitás fejlődésének perspektívájából közelítsek a kutatási tárgyhoz, valamint megállapítást nyert, hogy ez az identitás a külső hatások eredményeként fejlődött és alakul napjainkban is. A szisztemikus (rendszerszintű) iskola keretein belül főként Buzan szektorális biztonságelméletét alkalmaztam (Buzan, Waever és De Wilde [1998]). Ezen elméleti iskolák különböző magyarázatokat adtak azokra a meghatározó japán biztonságpolitikai döntésekre, melyek kutatási kérdésem szempontjából relevánsak voltak. Magát a fogalmat többféleképpen lehet értelmezni, azonban a kutatásban a politikai és a gazdasági cselekményekkel kapcsolatos biztonságpolitikára fókuszáltam. A példának okáért a három vizsgált ország milyen politikai lépéseket tett, mi volt ezekkel az aktusokkal a döntéshozók célja és milyen következményekkel jártak. A politikai nyilatkozatok jelentős hatást gyakoroltak a gazdasági kapcsolatokra. Konkrétan mérhetővé vált, hogy egy pozitív megnyilvánulás milyen mértékben ösztönözte például a hivatalos fejlesztési támogatásokat. A korábbi kutatások nem vontak párhuzamot a politikai és a gazdasági szektor között, nem mérték a külpolitikai magatartást követő gazdasági mutatók alakulását és nem magyarázták meg a japán gondolkodásmód olvasatát. A disszertációban mindezen elméletek alkalmazása keretében olyan indikátorokat vizsgáltam, mint például a katonai költségvetés alakulása, az Önvédelmi Erőkről és a bilaterális szövetségről alkotott japán közvélekedés, vélemények az alkotmány módosításáról, Kínáról, valamint az új típusú biztonsági mutatók tekintetében az ország energiainportjának megoszlása.

A disszertáció alapvetően a japán normák és érdekek közötti interakció és dependencia vizsgálatára épült, továbbá, hogy mi határozta meg a japán érdek fogalmát, arra ezen kvalitatív módszerek együttes alkalmazásán keresztül nyertünk magyarázatot.

A japán biztonságpolitikai diskurzus alakulását és fejlődését a kvalitatív elemzés módszereivel a Parlamenti Könyvtár archívumának forrásain, valamint a Miniszterelnöki Kabinet, a Külügyminisztérium és a Védelmi Minisztérium online adatbázisában elérhető hivatalos közleményeken és nyilatkozatokon keresztül elemeztem. Ezeket az elsődleges forrásokat (hivatalos dokumentumok, beszédek, nyilatkozatok, szerződések és egyéb dokumentumok) több alcsoportokban rendszereztem. Az elsőbe a japán külpolitikai alapidokumentumokat dolgoztam fel, nevezetesen a miniszterelnökök és külügyminiszterek hivatalos nyilatkozatait, a japán kormány és a külügyminisztérium közleményeit. A Külügyminisztérium Diplomáciai Kékkönyvei, a Védelmi Minisztérium Fehér Könyvei és Japán Honvédelem kiadványai jelentették az elemzés alapvető forrásait, a hivatalos japán álláspont alapjait (MoD [1957], [2010], [2013c], [2014b], [2015], MOFA [1951], [1960], [1978a], [1980], [1993], [1997], Nemzetvédelmi Program Irányelvei [1976], [2013]). Meg kell jegyezni, hogy ezek a források elsősorban japán nyelven jelentek meg, azonban az angolul kiadott fordítások köre is egyre jobban bővül. További elsődleges forrásnak tekintettem az amerikai-japán békeszerződést, valamint más egyéb releváns japán nyelvű törvényeket (a békefenntartó műveletekre, a terrorizmus ellenes intézkedésekre, a humanitárius és újjáépítési támogatásra vonatkozó törvények, az Önvédelmi Erők külföldi kiküldetéseit előkészítő törvények).

A Japán és az Egyesült Államok közötti biztonsági párbeszéd újraértelmezésében problémát jelentő kihívások elemzése két kvalitatív módszeren alapult: egyrészt az elsődleges forrásként megjelölt dokumentumelemzésen és egy célzott interjú folyamaton. A Diplomáciai Kékkönyv és Fehérkönyv évente megjelenő sorozatainak összehasonlítható módszertanával egyértelműen sikerült beazonosítani a szövetségesek közös és csak a japánok térségbeli biztonsági kihívásait. Japán egyetemi tanulmányaim illetve azt követő diplomáciai kiküldetésem több mint öt éve alatt kutatóintézetek (Tokyo Foundation, Energetikai Közgazdaságtan Intézete), egyetemek (Ritsumeikan Ázsiai és Csendes-óceáni Egyetem, GRIPS, Waseda Egyetem, Keio Egyetem, Tokió Egyetem), valamint a témában több neves szakértővel készítettem mélyinterjúkat, melyek szintén az elsődleges források alapanyagát gazdagították. A kutatásban ezen anyagok nemcsak elméleti és tudományos szempontból jelentettek hozzáadott értéket, hanem rávilágítottak Japán

térségbeli szerepéből és kapcsolatrendszeréből eredő összefüggésekre is. Az interjúk során számos olyan információhoz sikerült hozzájutnom, melyek még bizonyos kormányzati politikák megjelenése előtt nem voltak elérhetők a közvélemény számára. A megkérdezettek kendőzetlen őszinteséggel osztották meg velem személyes véleményüket, köszönhetően a nyelvtudás és az ország történeti, gazdasági és kulturális hagyományainak ismeretének.

A normaváltozás folyamatára hatást gyakorolt belső tényezőket a második kvalitatív módszerem keresztül mutattam be. A közvéleménykutatások, valamint az előbbiek során részletezett akadémikusokkal folytatott interjúk anyagait felhasználva elemeztem azokat a kérdéseket, melyek válaszul szolgáltak a normaváltozás folyamatának tényére és az azok mögött rejtőző nemzeti sajátosságokra.

Ezekre az elsődleges forrásokra, valamint a szigetország XX. századi általános biztonságpolitikáját elemző másodlagos forrásokra támaszkodva pontos kép rajzolódott ki Japán biztonságpolitikai normaváltozásának folyamatáról. Közülük is a legkiemelkedőbbek Christopher W. Hughesnak a *„Japan’s Security Agenda. Military, Economic and Environmental Dimensions”*, a *„Japan’s Reemergence as ‘Normal’ Military Power”*, a *„Japan’s Remilitarization”*, Haranak a *„Cold War Frontiers in the Asia-Pacific. Divided Territories in the San Francisco System”*, Inoguchinek a *„Democracy and the Development of Political Science in Japan”*, Bergertől a *„Cultures of Antimilitarism: National Security in Germany and Japan”*, Katzensteintől a *„Cultural Norms and National Security: Police and Military in Postwar Japan”*, a *„Rethinking Japanese Security. Internal and External Dimensions”*, Ozawának a *„Blueprint for a New Japan: The Rethinking of a Nation”*, Mochizukitól a *„Japan’s Changing International Role”*, Nishiharától a *„The Japan.U.S. Alliance. New Challenges for the 21st Century”*, Soeyától a *„Japan’s Dual Identity and the U.S.-Japan Alliance”* című alkotásai.

4. A kutatás eredményei

Az elmúlt hét évtizedben nagy utat járt be Japán. A II. világháborúban legyőzött ország békeparti prófétaként az évek során gazdasági nagyhatalommá vált. Nemzeti büszkeségét gazdasági erejének köszönhetően szerezte vissza, mely által nemzetközi és szövetségi kötelezettségeinek több-kevesebb sikerrel próbált meg eleget tenni.

A disszertáció kutatási kérdéseinek tekintetében az volt a célom, hogy beazonosítsam a japán biztonságpolitika változásának jegyeit, azaz, melyek voltak azok a tényezők, amelyek hatására a háború utáni antimilitarista norma századunk elejére proaktív pacifista stratégiává változott. Az értekezés a normaváltozás folyamatát politikai, gazdasági és társadalmi aspektusok tükrében elemezte, továbbá azt is vizsgálta, hogy mindezek milyen külső és belső hatások nyomására fejlődtek ki. Ennek az alaphipotézisnek az érvényessége a részhipotézisek összességében fog igazolást nyerni.

1. A hatalmi pozíció visszaszerzésének eszköze a gazdasági érdekérvényesítés

„Japán nyugati berendezkedésű ázsiai országgént a gazdasági érdekérvényesítés eszközével törekszik hatalmi szerepének térségbeli visszaszerzésére.”

A szigetország biztonsági környezetében és intézményi architektúrájában bekövetkező domináns változások indokolták az elemzési keret meghatározását. A háborút követő első miniszterelnök, Yoshida Shigeru politikájától Abe Shinzo jelenlegi kormányfő által meghirdetett proaktivista fordulat közötti időszak történeti áttekintése során azt feltételeztem, hogy a hidegháború és az azt követő korszak számos dinamizmust hordozott magában. E tekintetben elkülönítettem a hidegháború előtti és utáni időszakot. 1945 után nemzetbiztonsági érdekeit az antimilitarizmus kultúrája jellemezte, ez a percepció aztán mélyen beágyazódott a társadalom közvélekedésébe is. A világháború utáni békés időszakot azonban megzavarta a koreai-háború kitörése, mely arra ösztönözte a szigetország felett őrkdő amerikaiakat, hogy minimális önvédelmi célú kapacitás létrehozását

engedélyezzenek a japánok számára. Yoshida kormányfő már e fejlemények és az ország amerikai mintára átformált politikai berendezkedésének tükrében képes volt arra, hogy olyan gazdaságfejlesztési stratégiát hirdessen ki, mely lefektette a XX. századi biztonságértelmezés alapjait. Ez a Yoshida-doktrínaként elnevezett új norma hozzájárult a megcsorbult önbizalom és önértékelési problémák kiküszöböléséhez. Ebben a tekintetben a kutatásaim alapján feltártam, hogy a pénzügyi támogatást nyújtó fejlesztési politika a kezdeti elvárásokhoz képest hangsúlyosabb szerepet töltött be az ország gazdaságdiplomáciai eszközrendszerében, és hosszútávon hozzájárult ahhoz, hogy a szomszédos és térségbeli országokkal nemcsak új alapokra tudta helyezni a kapcsolatokat, de olyan erős gazdasági függést is kialakított, melyből a szigetország napjainkig is jelentős mértékben profitál. Ez hivatalos fejlesztési támogatásokra épülő ODA-norma (Official Development Assistance) hosszú ideig meghatározta biztonságpolitikáját és a régióban betöltött szerepét. A humán biztonság és a demokratikus értékrend terjesztésének mottói valójában a gazdasági érdekérvényesítés eszközeiként szolgáltak.

Az amerikai szövetségi rendszer tagjaként deklarált szövetségesével már 15 évvel a háborút követően egyenlőbb partneri viszony kialakítására törekedett. Ennek egyik eleme az 1960-as biztonsági szerződés felülvizsgálata volt. A politikai akarat és a közvélemény éles véleménykülönbsége ellenére kikényszerített ratifikáció nem maradt következmények nélkül. Sem a belpolitikai feltételek, sem a külső hatások nem engedték a megszokott gyakorlat megváltoztatását, melynek eredményeként bebizonyosodott, hogy a gazdasági fejlődés normája továbbra is felülírta a biztonság hagyományos értelmezésének normáit.

Az 1970-es években megváltozott az ország biztonsági környezete és az új típusú kihívások megjelenése diszkomfort érzetet okozott a kényelmes védelmi rendszer előnyeit élvező japán társadalom számára. Ezek a sajátosságok észrevehetően tükröződtek az Önvédelmi Erők szerepéről alkotott közvélekedésben is. A vietnámi háborúval, a kínai és az amerikai viszony normalizálásával és az olajválsággal egy új folyamat vette lassú kezdetét, mégpedig a szigorúan gazdasági biztonságra fókuszáló norma mellett kezdett életre kelni a korábban földbe taposott katonai biztonság tabunak számító problémaköre.

A disszertáció első hipotézise, mely szerint „*Japán nyugati berendezkedésű ázsiai országgént a gazdasági érdekérvényesítés eszközével törekszik hatalmi szerepének térségbeli visszaszerzésére*” igazolást nyert azáltal, hogy a II. világháborút követően politikai passzivitásra ítéltetett nemzet csupán gazdasági erejének hatalmasodásával tudta érdekeit érvényesíteni. Meg kell jegyezni, hogy ez utóbbit viszont magas fokon sikerült elérnie. Arra azonban, hogy az amerikai kül- és biztonságpolitikai érdekeltségbe kerülésével és nyugati típusú modernizációjával milyen módon került összeütközésbe a szomszédos országokkal, arra többek között a kínai növekedésből fakadó problémakör adott magyarázatot.

2. Kína feltartóztatása érdekében Japán az USA jóváhagyásával fokozza védelmi kiadásait

„Az amerikai-japán biztonsági szövetségben a felek közös érdeke Kína feltartóztatása az ázsiai- és csendes-óceáni térségben. Ez az a tény, amelynek hatására Japán az USA jóváhagyásával fokozatosan növeli védelmi kiadásait és modernizálja Önvédelmi Erejét, valamint hivatkozási alapot biztosít az amerikai katonák szigetországbeli állomásoztatására.”

A japán normaváltozás folyamata pontosan nyomon követhető volt a XXI. század biztonsági kihívásainak tükrében. Az okinawai, a vitatott hovatartozású szigetek, az újrafegyverkezés, a történelemértelmezési kérdések, a nukleáris védernyő, a kínai felemelkedés, valamint a bilaterális szövetség asszimetriájából fakadó kihívások tekintetében a különböző normák hatásait vizsgáltam, egyúttal segítettek megválaszolni azokat a kérdéseket, miszerint milyen normák gyakorolták a legnagyobb hatást a szigetország biztonságpolitikájának fejlődésében, melyek voltak azok a tényezők, amelyek segítségével az adott norma politikai befolyása bizonyosságot nyert, valamint felfedték a normák és az érdekek közötti összefüggéseket.

A hét említett terület tekintetében legalább három olyan tényezőt azonosítottam, melyek hatására az adott norma befolyást gyakorolt az ország biztonságpolitikai

irányára, ezek: (1) a belföldi illetve nemzetközi hatalmi struktúra viszonya, (2) a politikusok és a közvélemény viszonya, valamint (3) a normák társadalmi elfogadottsága és támogatása.

A strukturális támogatottságot élvező normák kétség kívül formálják az ország nemzetvédelmi politikáját. Az antimilitarista norma, az Északi Területeknek nevezett négy sziget visszakövetelésének normája, a japán-amerikai biztonsági szövetség és a nukleáris védernyő kollektív védelmi mechanizmusa mind olyan normák, melyek mögött a politikai döntéshozók teljes mellszélességgel kiálltak. Ugyanakkor az is bizonyosságot nyert, hogy a belföldi és a nemzetközi hatalmi viszonyok is befolyásolhatják Japán biztonságpolitikai fókuszát. A négy sziget visszakövetelésének normája tekintetében maga a norma is változott, hiszen az 1950-es években hatalmon lévő LDP és a külügyi tárca kezdetben csak két sziget visszaszerzését támogatta. A hidegháborús ideológiai ellentétnek köszönhetően Japán már az Egyesült Államok támogatásával a háta mögött mind a négy sziget visszaadását követelve új stratégiát alakított ki.

Tekintettel az okinawai amerikai bázisok kérdéskörére, a politikai döntéshozók és a közvélemény viszonyában ellentétes érdekek megjelenését tapasztaltunk. A támaszpontok és a katonák jelenléte az egyetlen olyan konfliktusforrás, mely a szövetségesek között többször is nyíltan a felszínre került. Számos oka van annak, hogy a japán kormány miért nem tudja megfelelően kezelni a helyzetet. Egyrészt az ország területének csupán egy százalékát kitevő sziget földrajzi elhelyezkedéséből adódóan mind a japánok, mind az amerikaiak számára stratégiai jelentőséggel bír. Mivel a biztonsági szerződés és az alkotmány 9. cikke megköti a szigetország kezét, ezért az okinawaiak kénytelenek a szövetséges kontingensek állomásoztatásának terhéből nagyobb részt viselni. Az anyagi tehervállaláson kívül a fizikai jelenlét is számos konfliktust generált, amelyet az éppen aktuális kormányok a bázisok áthelyezésének ígéretével igyekeztek elodáztatni. A japán társadalom megosztott a kérdésben, mivel a probléma lokális jellege miatt nem támogatják az Okinawán kívüli áthelyezést, kivéve természetesen maguk a szigetlakók, továbbá a jelenlegi kormánynak nem fűződik ahhoz érdeke, hogy szövetségesével ezen a téren konfrontálódjon.

A normák társadalmi elfogadottságát azok társadalmi támogatásának tükrében vizsgáltam. A bizonyítás tárgyát a megoldatlan területi kérdéseken belül a Kína által vitatott hovatarozású szigetek, valamint a törtélemértelmezési problémák jelentették. A szomszédos országok közül Kína jelenti Japán számára a legnagyobb kihívást. A kapcsolatuk prima facie egyszerű hatalmi rivalizálásnak tűnhet, azonban ha elemeire bontjuk, megértjük annak komplexitását. Politikai szinten jól látható, hogy a Senkaku-narratívát Peking alkotta, hiszen hivatalosan csak 1971-ben formáltak igényt ezen területekre. Bizonyítottam, hogy a kínai önbizalom növekedése közvetlen összefüggésben áll a vita kirobbanásával. A nacionalista diskurzus napinapirenden tartását a belföldi sajtó patriotizmust hangoztató írásai, valamint a Senkaku-szigetek kínai megfelelőjének számító Diaoyu-szigetéről szóló írások megtöbbszöröződése is bizonyítottan alátámasztotta. A kínai gazdaság növekedése elég önbizalmat biztosított ahhoz, hogy az 1990-es évek végétől már nemcsak üres politikai kinyilatkoztatások által, de cselekedetekben is mérhetővé vált a kínai narratíva. Reflektálva szomszédja felől érkező fenyegetettség érzékére, a japán közvélemény a 2000-es évek közepétől egyre negatívabban kezdte megítélni őket.

A két ország politikai és gazdasági kapcsolatai tekintetében a retorika és a valóság között meglehetősen mély szakadék tátong. A fentiekben bizonyítást nyert, hogy a politika és a gazdaság szétválasztásának az 1970-es évektől évtizedekig alkalmazott elve napjainkban is működik. Egymás legnagyobb kereskedelmi partnerei, Kína szigetországi kereskedelmi többlete, valamint a japán tőkebefektetések kínai volumene olyan tényezők, melyekre a politikai hidegháború és az éppen aktuális kormányok hűvös kapcsolatai sem tudtak döntően nyomást gyakorolni. A gazdasági kapcsolatok megrendüléséhez, illetve stagnálásához a két ország hatáskörét meghaladó dominánsabb tényezők megjelenésére van szükség. Ehhez nem elég az a tény, miszerint a japán kormány politikai irányultsága nagymértékben befolyásolja, hogy bosszantja-e Kínát vagy sem. Ha a miniszterelnök és kormánya éppen Kína-barát, akkor nem látogatják meg a japán háborús bűnösöknek is nyughelyül szolgáló Yasukuni-szentélyt, és a politikai-gazdasági diskurzusok kooperatívabb légkörben folynak. A XXI. század Japánjának mindezidáig legkarizmatikusabb kormányfője, Abe Sinzo sem folytatta elődei gyakorlatát, helyette kiváló

stratégaként olyan ütőkártyát húzott elő, mely alapjaiban változtatja meg az országról kialakított képet.

Az amerikai-japán biztonsági szövetség aszimmetrikus architektúrája a háborút követő évtizedekben minimális japán visszhangra talált, a közvélemény többsége elfogadta a kialakult gyakorlat és az antimilitarista norma fenntartását. A gazdaságának felvirágoztatására fókuszáló Japán szövetségese védelmét élvezhette, mely a térségen belül mindaddig nem jelentett komolyabb kihívást, míg az a kínai gazdasági növekedés metszetét nem keresztezte. Egy gazdaságilag erős, politikailag puha Japán létezésével még csak megbírkózott volna Kína, azonban egy kvázi védelmi testőrrel a háta mögött a mérleg serpenyője is már mást mutatott. Ipso facto Japán ázsiai térségben betöltött szerepe Kína számára konfrontatív percepciót jelent, melyek fizikai megnyilvánulásai által az elmúlt évtizedekben ezen állítások bizonyítást nyertek. Mindezen fejleményekkel szoros összefüggésben, a japán biztonságpolitika normaváltozási folyamatára a hidegháborút követő biztonsági környezet megváltozása úgyszintén jelentős hatást gyakorolt. Kelet-Ázsia kínai fókuszba kerülése sokkal észrevehetőbbé vált, mely aktivizálásra készítette a szövetségeseket. A kínai nagyhatalmiság szóbeli és fizikai megnyilvánulásainak példáján keresztül arra a következtetésre jutottam, hogy a Senkaku-szigetek vitatott hovatartozású narratíváját Kína azért kreálta, hogy egyrészt próbára tegye a szigetországot, valamint megtörje a fennhatóság gyakorlásának monopóliumát. A narratíva következő példája a kínai nacionalizmus erősödése, melynek hagyománya már több mint fél évszázadosra tehető. Végül pedig a leginkább konzekvensebbnek számító magyarázatnak a japán-amerikai biztonsági szövetség tesztelése tűnt. Ez a folyamatos tesztelés arra irányul, hogy Kína megtalálja annak esetleges gyengeségeit.

Japán biztonsági környezete a hidegháborút követően jelentősen átalakult. Több északkelet-ázsiai ország is rendelkezik fejlett katonai eszközökkel, nukleáris fegyverekkel, illetve folytat nukleáris fejlesztéseket. Japán egyik szomszédja az elmúlt években egyre aktívabban törekszik a kelet- és dél-kínai-tengeri befolyásszerzésre, fokozódó aktivitást mutat mind vizen, mind levegőben, behatolva japán felségterületekre is. A japán nemzetvédelmi politika meghatározó elemeként a bilaterális szövetség a 2000-es évek elejéig megfelelő elrettentő erővel

rendelkezett Kína számára. 2010 azonban fordulópontot jelentett Kína és Japán kapcsolatában. A Senkaku-szigeteki incidens eredményeképp született új Nemzetvédelmi Program Irányelvei (National Defense Program Guidelines-NDPG) felhatalmazást adott az Önvédelmi Erőknek, hogy megerősítse a szigetország délnyugati területének védelmét, bevezetve a Dinamikus Haderő (Dynamic Defense Force) koncepciót. A szürke zónás területek védelme kulcsfontosságú lett a japánok számára. Szövetségesi kötelezettségéből, illetve a térség szerepének felértékelődéséből fakadóan az Egyesült Államoknak is szembe kell néznie a kínai előretörés jelentette növekvő kihívással. Ezek a változások egyértelműen mutatták, hogy a disszertáció második hipotézise, miszerint *„az amerikai-japán biztonsági szövetségben a felek közös érdeke Kína feltartóztatása a térségben”* igaznak bizonyult. Ehhez kapcsolódva ugyancsak megállta a helyét a hipotézis második része, mely kimondta, hogy *„ez az a tény, amelynek hatására Japán az USA jóváhagyásával fokozatosan növeli védelmi kiadásait és modernizálja Önvédelmi Erejét, valamint hivatkozási alapot biztosít az amerikai katonák szigetországbeli állomásoztatására.”* Annak ellenére, hogy az ország a védelmi költségvetés tervezésekor a bruttó nemzeti össztermék egy százalékos maximumában meghatározottak szerint járt el, az összehasonlító elemzések révén bizonyítást nyert, hogy a katonai kiadásokra fordított összegek az 1950-es évek közepe óta folyamatos emelkedést mutataak. Mindezt kiegészítette az Önvédelmi Erők szerepéről alkotott japán közvélemény változása.

Az értekezésben megállapítottam, hogy a felsorolt kihívások olyan komplex problémát jelentenek, melyek mögött meghúzódó évtizedes történelmi, politikai és gazdasági érdekellentétek nyilvánvalósága miatt nem valószínű, hogy a közeljövőben minden fél számára elfogadható megoldási alternatívák születnének. Ahogy az államok nemzeti érdekei folyamatosan változnak, úgy idomulnak az azokhoz társítható normák, értékrendszerek is. Az említett kihívásokon keresztül világos kép rajzolódott ki a japán normák értékrendbeli változásáról, melyek igazán csak a XXI. század kezdete óta nyernek új értelmezést.

3. A bilaterális szövetség új alapokra helyezése: a szigetország kollektív önvédelmi jogának gyakorlása

„Az amerikai-japán biztonsági szövetség jövőbeni szerepe változni fog, a felek elmozdulnak az egyensúlyi rendszer felé. A XXI. századi japán biztonságpolitika fókuszpontjai eltávolodnak a hagyományos biztonság koncepciójától. A japán nemzetvédelmi stratégia központi eleme a szigetország kollektív önvédelmi jogának gyakorlása lesz.”

A disszertáció utolsó fejezetében feltártam, hogy az 1990-es években megkezdődött biztonságpolitikai normák változása Koizumi miniszterelnök kormányzása idején többszörös sebességre kapcsolva magabiztosan elindult azon az úton, melyet egykor Yoshida megálmodott, azonban a kor sajátos körülményeinek fogságában nem volt módja kivitelezni. Az Öböl-háború jelentette azt a fordulópontot, szigetország biztonságpolitikájában, amikor már a gazdasági nagyhatalmi pozíció és az anyagi hozzájárulás nem bizonyult elegendőnek az amerikai szövetséges számára és nagyobb felelősségvállalást várt el Tokiótól. A csekk-könyv (azaz a pénzügyi támogatás) diplomácia már nem számított megfelelő mértékű hozzájárulásnak, mely így ösztönzőleg hatott az Békefenntartói-törvény (International Peace Cooperation Law) megszületésére. A törvény szigorú feltételek teljesülése mellett tette lehetővé az Önvédelmi Erők külföldi bevethetőségét, melyek egyfajta garanciát jelentettek arra nézve, hogy az nem alkotmányellenes.

Ennek a politikának a vizsgálata azt mutatta, hogy az 1990-es években a japán biztonságpolitika három új elemmel lett gazdagabb: az ENSZ égisze alatt részt vett az Öböl-háborús békefenntartó missziójában, másrészt az 1993. évi észak-koreai nukleáris kísérletek, és a Tajvan-szorosi rakétakrízis kitörése következtében a szövetségesek megerősítették együttműködésüket, harmadrészt pedig új védelmi irányelveket fogalmaztak meg. 1997-ben Bill Clinton amerikai elnök és Hashimoto Ryutaro japán miniszterelnök közös nyilatkozatban foglalt állást az ázsiai és csendes-óceáni térség stabilitásának fenntartása érdekében, azt ezt követően megjelent védelmi együttműködési irányelvek pedig a két szövetséges kapcsolatát teljesen új alapokra helyezték.

Ezekon kívül ugyancsak fontos változást jelentett, hogy az Egyesült Államokat ért 2001. szeptember 11-ei terrortámadást követően a japánok rögtön szövetségesük segítségére siettek. Az elváráson felüli teljesítmény az amerikaiak meglegedését is szolgálta, akik megállapították, hogy Japán végre magára talált. A terrorizmusellenes törvény megalkotásával jogalapot biztosítottak az Önvédelmi Erők kiküldetése számára. Japán részvétele azért volt különleges az afganisztáni műveletekben, mivel az sem az ENSZ kollektív biztonsági klauzula, sem a békefenntartói feladatok, sem a japán-amerikai biztonsági szerződés hatálya alá nem tartozott, az kizárólag a kormány politikai döntésén alapult. Az Önvédelmi Erők békefenntartói tevékenységéhez jogszabályi felhatalmazás volt szükséges, ennél fogva a mindenkori kormányfő feladata az egyes kiküldetéseket megelőző törvényjavaslat előkészítése. Koizumi Junichiro miniszterelnök a terrorizmus ellenes törvény szükségességét azzal magyarázta, miszerint a megfelelő eszközök biztosításával lehetőséget teremt, hogy a szigetország proaktívan és függetlenül is hozzájáruljon a nemzetközi közösség azon célkitűzéséhez, mely a nemzetközi terrorizmus felszámolására és megelőzésére irányult. Érdeemes megjegyezni, hogy a kormányfő biztonságpolitikai vonatkozásukban már ekkor is alkalmazta a proaktív és független kifejezéseket.

A szeptember 11-ei események felgyorsították a XXI. század biztonságról alkotott koncepciójának újraértelmezését. Ez az egész világot megrengető esemény próbára tette a meglévő szövetségi viszonyokat, mely alól a japán-amerikai sem képezett kivételt. A japán biztonságpolitika magabiztosabb fordulatot vett az ezredfordulót követően, melyet jól példáznak a Koizumi-adminisztráció viharos gyorsasággal meghozott fent említett jogszabályai is. Ezen körülmények hatására világossá vált, hogy a szigetország változtatni akart alkotmányának hagyományos értelmezési gyakorlatán.

Komoly változást jelentett ugyanakkor a folytonosság is, melynek tekintetében 2004 januárjában az Önvédelmi Erők Irakban teljesítette a következő határon túli misszióját, ahol a katonák humanitárius segítségnyújtás keretében helyreállítási munkálatokban vettek részt. A misszió jogszabályi alapjait a 2003-ban elfogadott Iraki-törvény biztosította.

A választópolgárok Koizumi iránti bizadalma töretlen volt, amelyet az a tény is alátámasztott, hogy ő volt a harmadik leghosszabb ideig hivatalban lévő kormányfő. Politikájának köszönhetően az amerikai kapcsolatok nemcsak hogy megerősödtek, de még az Egyesült Államok terror ellen vívott háborúját is támogatta. Mindezek ellenére az egyik legnépszerűbb japán vezetőjeként az ország biztonságpolitikai irányvonalát oly mértékben reformálta meg, hogy azok mélyreható változásokat indítottak el az addig mélyen gyökerező társadalmi és jogi normák fogalom és értelmezési rendszerében.

A szigetország biztonságpolitikájának fejlődésében a 2011. évi fukushimai nukleáris katasztrófa is mély nyomott hagyott. A földrengést követő pusztító cunami, majd annak következményeként bekövetkezett nukleáris robbanás reflektorfénybe állította az energiabiztonság kérdését. A korábbi kormányok biztonságpolitikai stratégiaalkotását tekintve Abe Shinzo volt az első, aki felismerve a XXI. század új kihívásait, a japán választópolgárok számára megfelelő válaszokkal és megoldási alternatívákkal tudott szolgálni. Igazolta ezt a miniszterelnök energiadiplomáciai tevékenysége, aki megválasztását követő első hivatalos útjai a délkelet-ázsiai országokba vezettek. Ő volt az első, aki felkereste az összes energiahordozókban gazdag országot, majd további energiadiplomáciai offenzívája során az Öböl-beli államokkal nemcsak az energiahordozók kereskedelmével kapcsolatban kötött sikeres együttműködési megállapodásokat, hanem kétoldalú befektetési szerződésekkel még a japán működőtőke befektetések volumenének növekedését is ösztönözte.

Ahogy a disszertáció harmadik hipotézise megfogalmazta „*a XXI. századi japán biztonságpolitika fókuszpontjai eltávolodnak a hagyományos biztonság koncepciójától*”, mely a fentiek alapján bizonyításra került azáltal, hogy az energiabiztonság Abe Shinzo új biztonsági doktrínájának fontos elemét jelenette. Miniszterelnökégének első két évében több mint 45 országot keresett fel, ezek mindegyike stratégiailag fontos látogatásnak számított, melyek révén visszatükröződött a szigetország XXI. századi biztonságpolitikájának természete és sokrétűsége.

A szigetország új biztonságpolitikájának leglényegesebb és legkarakteresebb változása Abe Shinzo nevéhez köthető. Tudatosan felépített stratégiájának első

elemeként az Abenomics gazdasági doktrínára alapozva olyan lendületet biztosított, melynek köszönhetően újra pozitív mutatószámokkal büszkélkedhetnek. A gazdasági pillér megalapozását követően megkezdte a már régóta dédelgetett nemzetvédelmi rendszer átformálását. Ennek első elemeként már 2012-ben megfogalmazta, hogy a kül- és biztonsági intézményrendszert új alapokra helyezi. Megalakította a Nemzetbiztonsági Tanácsot (National Security Council), mely egyfajta csúcsintézményként határozza meg és koordinálja a kormány biztonságpolitikai arculatát. A politika írásba foglalásaként 2013 év végén megszületett Japán első Nemzetbiztonsági Stratégiája, mely tény már önmagában is felkeltette a környező országok figyelmét, nem beszélve annak tartalmáról. A stratégia először foglalja össze átfogó módon a szigetország rövid- és középtávú kül- és biztonságpolitikai céljait. A nemzetközi együttműködésre építő proaktív nemzetvédelmi ideológia mind országon belül és a határon túl is éles visszhangot váltott ki annak valódi céljával és elképzeléseivel kapcsolatban. Az új doktrínával egyidejűleg megjelentek a nemzetvédelmi politika két kulcsfontosságú dokumentumai is (Nemzeti Védelmi Program Irányelvei a 2014-es költségvetési évre és utána, valamint a Középtávú Védelmi Program Irányelvei 2014-2018-ra), melyek részletekre bontották a Stratégiában megfogalmazottakat.

Az új Nemzetbiztonsági Stratégiában került először megnevezésre a második kulcsfontosságú elemnek tekintett „*proaktív hozzájárulás a békéhez*” politika. Alapvető tétele szerint Japánnak a nemzetközi együttműködés alapjain, proaktív módon kell a békéhez hozzájárulnia. A disszertáció választ adott arra kérdésre is, miszerint a gyakorlatban mit jelenthet, és hogyan valósulhat meg ez a proaktív magatartás. A szigetország új identitást keres a XXI. században, tudatában annak, hogy a globalizációs interdependenciák elkerülhetetlenül összekapcsolják a világ többi részével annak minden pozitív és negatív következményével. Kétség nem fér hozzá, hogy a II. világháborút követő hagyományos biztonsági stratégiájával, mint az antimilitarizmus, a nukleáris ellenesség, a fegyverexport tilalom nagymértékben hozzájárult a nemzetközi béke fenntartásához, azonban a jövőben már nem bizonyul elegendőnek ez a fajta passzív attitűd, szükség van, hogy előrelátó és felelősségteljes magatartást tanúsítson. A világ harmadik legnagyobb gazdasága ma már nem teheti meg, hogy a biztonsági kérdések tekintetében tétlenül és közömbösen viselkedjen. Az alkotmány jelenlegi rendelkezései nem teszik lehetővé

az Önvédelmi Erők külföldi műveleteit. Egy esetleges háborús fenyegetettség esetén szükséges megelőző csapás lehetősége szintén nem megengedett. Abe felismerte, hogy az Alaptörvény módosítása fogadókészség hiányában kizárt, ezért újfent előhúzta az újraértelmezés kártyáját. A nemzetvédelmi politika harmadik domináns elemeként a disszertáció megmutatta, hogy a japán biztonságpolitikai diskurzus tekintetében a 2014-es évben a kollektív önvédelem kérdésköre kulcsfogalomnak számított. A kabinet 2014. július 1-jén a kollektív önvédelmi jog önként vállalt korlátozását érintően kormányhatározatban rögzített új értelmezést vezetette be, miszerint - utalva a nukleáris kapacitásokkal bíró kiszámíthatatlan Észak-Koreára és a fenyegetően hatalmasodó kínai légi- és tengeri képességekre- az ország biztonsági környezetét érintő kockázatos kimenetelű kihívások esetén igazolást nyernek az azokra felelő ellenintézkedések.

A kollektív önvédelmi jog, mint megfogalmazás a szigetország biztonságpolitikájáról folytatott diskurzus megkerülhetetlen elemévé vált. A közvélemény érdeklődését aktiválta az erről szóló kormányhatározat, mely egyértelművé tette a döntéshozók szándékának irányvonalát. A kabinet 2015 májusában két törvényjavaslatból álló csomagját - az egyik felhatalmazást adott az Önvédelmi Erők részére, hogy a nemzetközi békefenntartói műveletek során a külföldi csapatok számára logisztikai támogatást nyújtsanak, a másik pedig tíz hatályos törvény felülvizsgálatát indítványozta - szeptemberben a parlament elfogadta. A közvéleménykutatások adatai alátámasztották, hogy a lakosság támogatásának hiánya egyrészt arra vezethető vissza, hogy a törvénytervezeteket nem magyarázták el rendesen, másrészt sokan az ország háborúba sodródásának a veszélyét vízionálták.

Ezek az összefüggések igazolták a disszertáció harmadik hipotézisét, miszerint *„az amerikai-japán biztonsági szövetség jövőbeni szerepe változni fog, a felek elmozdulnak az egyensúlyi rendszer felé. A japán védelmi stratégia központi eleme a szigetország kollektív önvédelmi jogának gyakorlása lesz”*. Ebben a tekintetben bizonyításra került, hogy Abe Shinzo megválasztását követő alig két hónappal 2013 februári washingtoni látogatásának fő célja a két ország biztonsági szövetségének megerősítése volt. Új politikai stratégiáját a disszertáció mottójának is választott *„Japán visszatért”* egyszerű, rövid és határozott jelentéstartalommal bíró alapokra

helyezte, majd tudatosan készítette elő az alkotmány újraértelmezésének és a kollektív önvédelmi jog gyakorlásának lépéseit.

5. A következtetések összefoglalása

Az értekezés azt vizsgálta, hogy a II. világháborús vereséget követően hosszú évtizedekre beágyazódott antimilitarista normától milyen út vezetett a XXI. század új politikájáig, a proaktív pacifizmusig. A változások folyamatának részeként azonosításra kerültek azok a normák, melyek külső és belső hatások függvényében reformálták meg az elfogadott társadalmi koncepciókat. A disszertáció a szigetország biztonságpolitikájának normaértelmezési koncepciójával járult hozzá a napjainkban leginkább aktuális élvező tudományos vitához.

Az elemzés keretében arra a következtetésre jutottam, hogy az elsősorban gazdaságfejlesztésre építő Yoshida-doktrína sikeressége olyan szilárd alapot biztosított a következő generáció számára, aki már magabiztosabban vetette fel az ország katonai normalizációjának kérdését. A japán megfontoltság azonban nem engedte ezen folyamatokat túlzott mértékben felgyorsítani, mindezekhez olyan domináns külső hatásokra volt szükség, mint az Öböl-háború, 2001. szeptember 11, az afganisztáni háború, valamint Kína felemelkedése és azok agresszív megnyilvánulásai.

A japán biztonságpolitika arcának igazi változása Abe Shinzonak köszönhető, aki eltökélten halad végig azon az úton, melynek célja Japán nemzetközi szerepének helyreállítása. A gazdasági alapok újbóli lefektetésével megteremtette az alapját a 70 éve csorbát szenvedett nemzetvédelmi politika renoméjának helyreállításának. A szigetország nemzeti büszkeségét már gazdasági hatalmi szerepére építette fel. Összességében elmondható, hogy az alaphipotézis, mely szerint *„Japán biztonságpolitikája folyamatos változáson ment keresztül a XX. században. A II. világháborút követően beágyazódott merev antimilitarista norma a XXI. század első felére proaktív pacifista stratégiává változik.”* igazolást nyert. A japánok már nem nevezhetők antimilitaristának, legalábbis nem abban az értelemben, mint a

közvetlen háború utáni időkben, azonban a társadalom részéről a pacifista kötődés továbbra is meghatározó. A kormányfő hosszú távú célja az alkotmány módosítása, amely igazi kihívásként tekint a jövőre nézve.

6. Főbb hivatkozások

Elsődleges források

Békefenntartói törvény [1992]: Act on Cooperation for United Nations Peacekeeping Operations and Other Operations.

http://www.pko.go.jp/pko_j/data/law/pdf/law_e.pdf Letöltés: 2015.02.11.

Japán Alkotmánya [1947]: (日本國憲法/The Constitution of Japan) (3 May 1947)

<http://law.e-gov.go.jp/htmldata/S21/S21KE000.html>

Letöltés: 2014.05.30.

Japán-USA Közös Nyilatkozat [1996]: Japan-U.S. Joint Declaration on Security, Alliance for the 21st Century (17 April 1996)

<http://www.ioc.u-tokyo.ac.jp/~worldjpn/documents/texts/docs/19960417.D1J.html>

Letöltés: 2014.05.30.

Iraki törvény [2003]: Basic Plan regarding Response Measures based on the Law Concerning Special Measures on Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq. Prime Minister of Japan and His Cabinet

http://japan.kantei.go.jp/policy/2003/1209housin_e.html Letöltés: 2015.02.18.

MoD [1957]: Basic Policy on National Defense. National Defense Council, Japan Ministry of Defense (May 1957)

http://www.mod.go.jp/e/d_act/d_policy/dp02.html Letöltés: 2014.06.30.

MoD [2010]: Defense of Japan 2010. Ministry of Defense, Japan

http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2010.html Letöltés: 2014.06.30.

MoD [2013c]: Defense of Japan 2013. Ministry of Defense, Japan

http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2013.html Letöltés: 2015.05.21.

MoD [2014b]: Defense of Japan 2014. Annual Defense White Paper, Ministry of Defense, Japan

http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/pdf/2014/DOJ2014_2-2-1_web_1031.pdf

Letöltés: 2015.09.02.

MoD [2015]: Defense Programs and Budget of Japan. Overview of FY 2015 Budget. Ministry of Defense, Japan

http://www.mod.go.jp/e/d_budget/pdf/270414.pdf Letöltés: 2015.09.11.

MOFA [1951]: Treaty of Mutual Cooperation and Security between the United States and Japan (日本国とアメリカ合衆国との間の相互協力及び安全保障条約)

<http://www.mofa.go.jp/mofaj/area/usa/hosho/jyoyaku.html>

Letöltés: 2014.08.30.

MOFA [1960]: Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and The United States of America, Ministry of Foreign Affairs of Japan (19 January 1960)

<http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html> Letöltés: 2014.08.30.

MOFA [1978a]: The Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation, Ministry of Foreign Affairs of Japan (1978)

<http://www.ioc.u-tokyo.ac.jp/~worldjpn/documents/texts/docs/19781127.O1J.html>

Letöltés: 2010.02.12

MOFA [1980]: Diplomatic Bluebook, 1980. Ministry of Foreign Affairs, Japan

<http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1980/1980-contents.htm> Letöltés:

2014.09.27.

MOFA [1992]: Japan's Official Development Assistance Charter. June 30, 1992. Ministry of Foreign Affairs, Japan

<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/summary/1999/ref1.html> Letöltés: 2014.09.27.

MOFA [1993]: Diplomatic Bluebook 1993, Chapter II. - Section 2 - 1. Building a More Peaceful and Secure World. Ministry of Foreign Affairs of Japan

http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/1993/c2_2_1.html Letöltés:

2014.09.27.

MOFA [1994]: Japan's ODA Annual Report (Summary) 1994. The 40th Anniversary of Japan's ODA: Accomplishments and Challenges. Ministry of Foreign Affairs, Japan

<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/summary/1994/index.html> Letöltés: 2014.09.27.

MOFA [1997]: Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation. Ministry of Foreign Affairs of Japan (23 September 1997)

<http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/guideline2.html> Letöltés: 2010.02.12.

MOFA [2007]: Yoshida-doctrine, Ministry of Foreign Affairs of Japan

<http://www.mofa.go.jp/mofaj/annai/honsho/shiryo/yoshida/index.html> Letöltés: 2014.09.27.

MOFA [2014a]: Official Development Assistance. 50 Years of Japan's ODA. November 2014. Ministry of Foreign Affairs, Japan

<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/cooperation/anniv50/pamphlet/progress1.html>
Letöltés: 2014.09.27.

MOFA [2014b]: Senkaku Islands, Ministry of Foreign Affairs, Japan, 15 April 2014

<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/> Letöltés: 2014.09.27.

MOFA [2015b]: Japan's Security Policy. Ministry of Foreign Affairs, Japan, 45 February 2015

<http://www.mofa.go.jp/policy/security/> Letöltés: 2015.02.19.

MOFA [1971-2013]: Diplomatic Bluebook, Ministry of Foreign Affairs, Japan (1971-2013)

<http://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/> Letöltés: 2014.09.27.

Nemzetvédelmi Politika Alapjai [1957]: Basic Policy on National Defense, "The World and Japan" Database Project, Database of Japanese Politics and International Relations, Institute of Oriental Culture, University of Tokyo

<http://www.ioc.u-tokyo.ac.jp/~worldjpn/documents/texts/JPSC/19570520.O1E.html>

Letöltés: 2015.02.16.

Nemzetvédelmi Program Irányelvei [1976]: National Defense Program Outline, "The World and Japan" Database Project, Database of Japanese Politics and International Relations, Institute of Oriental Culture, University of Tokyo

<http://www.ioc.u-tokyo.ac.jp/~worldjpn/documents/texts/docs/19761029.O1E.html>

Letöltés: 2014.09.27.

Nemzetvédelmi Program Irányelvei [2013]: Prime Minister of Japan and His Cabinet

http://japan.kantei.go.jp/96_abe/documents/2013/_icsFiles/afieldfile/2013/12/17/NDPG%28Summary%29.pdf Letöltés: 2015.02.19.

Nemzetbiztonsági Stratégia [2013]: National Security Strategy, Prime Minister of Japan and His Cabinet, 17 December 2013

http://japan.kantei.go.jp/96_abe/documents/2013/_icsFiles/afieldfile/2013/12/17/NSS.pdf Letöltés: 2015.02.17.

Önvédelmi Erők törvénye [1954]: Act No. 165 of 1954.

<http://law.e-gov.go.jp/htmldata/S29/S29SE179.html> Letöltés: 2015.02.16.

Terrorizmusellenes törvény [2001]: The Anti-Terrorism Special Measures Law. Prime Minister of Japan and His Cabinet, October 2002

http://japan.kantei.go.jp/policy/2001/anti-terrorism/1029terohougaiyou_e.html

Letöltés: 2015.02.18.

Másodlagos források

Könyvek

Acharya, Amitav and Buzan, Barry (eds) [2010]: Non-Western International Relations Theory. Perspectives on and beyond Asia. Routledge, London and New York

- Berger, Thomas U. [1996]: Norms, identity and national security in Germany and Japan, in: Katzenstein, Peter J. (ed.) *The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics*, Ithaca, Columbia University Press, New York
- Berger, Thomas U. [1998]: *Cultures of Antimilitarism: National Security in Germany and Japan*. The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London
- Buzan, Barry-Waeber, Ole, de Wilde, Jaap [1998]: *Security. A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers, Inc., London
- Hara, Kimie [2007]: *Cold War Frontiers in the Asia-Pacific. Divided Territories in the San Francisco System*. Routledge, London and New York
- Hughes, Christopher W. [2004a]: *Japan's Security Agenda. Military, Economic and Environmental Dimensions*. Lynne Rienner Publishers, Inc., London
- Hughes, Christopher W. [2004b]: *Japan's Economic Power and Security, Japan and North Korea*
- Hughes, Christopher W. [2005]: *Japan's Reemergence as 'Normal' Military Power*. Routledge, London and New York
- Hughes, Christopher W. [2009]: *Japan's Remilitarisation*. Routledge, London and New York
- Inoguchi, Takashi [1995]: *Democracy and the Development of Political Science in Japan*. In: Easton, David- Gunnell, John – Stein, Michael (eds.), *Regime and Discipline: Democracy and the Development of Political Science*. Ann Arbor: University of Michigan Press
- Inoguchi, Takashi - Purnendra, Jain (eds.) [2000]: *Japanese Foreign Policy Today*. Palgrave, New York

- Inoguchi, Takashi [2010]: Why are there no non-Western theories of international relations? In: Acharya, Amitav and Buzan, Barry (eds) [2010]: Non-Western International Relations Theory. Perspectives on and beyond Asia. Routledge, London and New York.
- Inoguchi, Takashi, Ikenberry, John G., Sato, Yoichiro (eds) [2011]: The U.S.-Japan Security Alliance. Regional Multilateralism. Palgrave Macmillan, New York
- Katzenstein, Peter J. and Okawara, Nobuo [1993]: Japan's National Security. Structures, Norms and Policy Responses in a Changing World. Ithaca, New York
- Katzenstein, Peter J. [1996]: Cultural Norms and National Security: Police and Military in Postwar Japan. Cornell University Press, New York
- Katzenstein, Peter J. [2008]: Rethinking Japanese Security. Internal and External Dimensions. Routledge, London and New York
- Mochizuki, Michael M. [2007] Japan's Changing International Role, in: Berger, Thomas- Mochizuki, Michael, Tsuchiyama, Jitsuo (eds.): Japan in International Politics: The Foreign Policies of an Adaptive State, Boulder: Lynne-Rienner
- Nishihara, Masashi (ed.) [2000]: The Japan-U.S. Alliance. New Challenges for the 21st Century. Japan Center for International Exchange, Japan
- Ozawa, Ichiro [1994]: Blueprint for a New Japan: The Rethinking of a Nation. Kodansha International, Tokyo
- Soeya, Yoshihide [1998]: Japan's Dual Identity and the U.S.-Japan Alliance. Asia/Pacific Reserach Center. Stanford University

Tanulmányok és cikkek

Abe [2013]: Japan is Back. Policy Speech by Shinzo Abe, Prime Minister of Japan, 22, February, 2013 at the Center for Strategic and International Studies. 日本は戻ってきました。日本国内閣総理大臣 安倍晋三、平成 25 年 2 月 22 日／米ワシントン DC、CSIS

http://www.mofa.go.jp/mofaj/press/enzetsu/25/abe_us_0222.html

Letöltés: 2015.02.27.

Hara, Kimie [2005]: Norms, Structures, and Japan's „Northern Territories” Policy. East-West Center Working Papers, Politics, Governance, and Security Series, No. 13, November 2005

<http://www.eastwestcenter.org/publications/norms-structures-and-japans-northern-territories-policy> Letöltés: 2013.03.02.

Inoguchi, Takashi [1986]: Japan's Images and Options: Not a Challenger, But a Supporter. Journal of Japanese Studies 12, no. 1.

Inoguchi, Takashi- Bacon, Paul [2006]: Japan's Emerging Role as a „Global Ordinary Power”. International Relations of the Asia-Pacific, Vol. 6, No. 1
DOI: 10.1093/irap/lci133

Hara, Kimie [2005]: Norms, Structures, and Japan's Northern Territories Policy. East-West Center Working Papers, Politics, Governance, and Security Series, No. 13, November 2005

Hara, Kimie [2001]: 50 Years from San Francisco: Re-Examining the Peace Treaty and Japan's Territorial Problems. Pacific Affairs, Vol. 74, No. 3. (Autumn, 2001), pp. 361-382

Katzenstein, Peter J. and Okawara, Nobuo [2001]: Japan, Asia-Pacific Security, and the Case for Analytical Eclecticism. International Security, vol. 26, no 3, pp. 153-185

Mochizuki, Mike M. [2007]: Japan's Shifting Strategy toward the Rise of China. The Journal of Strategic Studies, Vol. 30, No. 4-5, August-October 2007
DOI: 10.1080/01402390701431832

Nishihara, Masashi [2012]: Japan Should Stand Firm on the Senkaku Islands Dispute. AJISS Commentary, No. 164, 6 November 2012
https://www2.jiia.or.jp/en_commentary/201211/06-1.html
Letöltés: 2015.01.26.

Nishihara, Masashi [2014]: Abe's Diplomacy is Bearing Fruit. Discuss Japan, Japan Foreign Policy Forum, No. 23, August 2014
http://www.japanpolicyforum.jp/en/pdf/2014/no23/DJweb_23_dip_03.pdf
Letöltés: 2015.02.26.

Soeya, Yoshihide [2004]: Redefining Japan's Security Profile: International Security, Human Security, and an East Asian Community. IIPS International Conference, Institute for International Policy Studies, Tokyo

Soeya, Yoshihide [2004]: Japan in East Asia: Changes in the 1990s and New Regional Strategy. RIETI Discussion Paper Series 04-E-013, The Research Institute of Economy, Trade and Industry, Tokyo, February 2004

Soeya, Yoshihide [2008]: Japan's Regional Diplomacy: Placing the Alliance. Asian Voices Seminar, Sasakawa Peace Foundation USA, Washington, 20 November 2008

Tabata, S. [1944]: Kindai Kokusai-hou ni okeru Kokka Byoudou no Gensoku ni tsuite (On Sovereign Equality Principle in Modern International Law), Hougaku Ronso (Kyoto Journal of Law and Politics, Kyoto University) 50(3): 218-240 (part 1); 50(4): 300-319 (part 2); and 50(5) and (6): 416-440 (part 3). 田畑 茂二郎 (1944)

7. A kutatáshoz készített interjúk listája

Interjú: Prof. Urata Shujiro (Professor at Waseda University, Graduate School of Asia-Pacific Studies)

Helyszín: Magyar Tudományos Akadémia

Időpont: 2012. július 6.

Helyszín: Waseda University

Időpont: 2012. szeptember 6.

Interjú: Dr. Thomas U. Berger (Associate Professor, Department of International Relations, Boston University)

Helyszín: The Sasakawa Peace Foundation, Tokyo

Időpont: 2012. december 12.

Interjú: Dr. David Shambaugh (Professor and Director of China Policy Program, The Elliott School of International Affairs, George Washington University)

Helyszín: The Sasakawa Peace Foundation, Tokyo

Időpont: 2013. január 23.

Interjú: Professor Soeya Yoshihide (Professor, Faculty of Law, Keio University / Director, Keio Institute of East Asian Studies)

Helyszín: Keio University

Időpont: 2013. március 5.

Interjú: Dr. Sunami Atsushi (Deputy Director of Science, Technology and Innovation Policy Program; Associate Professor at National Graduate School of Policy Studies (GRIPS))

Időpontok: 2012 augusztusa és 2015 augusztusa között számos alkalommal

Interjú: Watanabe Tsuneo (Director of Policy Research & Senior Fellow, Tokyo Foundation)

Helyszín: Tokyo Foundation, Tokyo

Időpont: 2013 júniusa és 2015 júliusa között számos alkalommal

Interjú: Matsuda Yasuhiro (Professor, Institute for Advanced Studies on Asia, University of Tokyo)

Helyszín: Budapest

Időpont: 2014. február 24.

Interjú: Mori Satoru (Visiting Scholar, Elliott School of International Affairs, The George Washington University)

Helyszín: Budapest

Időpont: 2014. február 24; 2015. február 12.

Interjú: Tanaka Koichiro (Managing Director, President JIME Center, The Institute of Energy Economics, Japan)

Helyszín: Budapest

Időpont: 2014. február 24; 2015. január 25.

8. A szerző publikációinak listája

Magyar nyelvű tanulmány – referált szakmai folyóiratban

Fábián Emília [2015]: Japán visszatért: a szigetország biztonságpolitikai normalizációja. XIV. évfolyam, 2015/4 Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. Felderítő Szemle. *Publikálás előtt (elfogadva, tervezett megjelenés: 2015. november).*

Fábián Emília [2012]: Tőkebefektetések Magyarországon. 2012. február, VII/1, Köz-Gazdaság, pp. 111-121. HU ISSN 1788-0696
http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/569/1/kozg_2012n1p111.pdf

Fábián Emília – Péczeli Anna [2011]: Japán és a nukleáris leszerelés problémája a 21. században. 7. kötet, 2011. szeptember. Nemzet és Biztonság. Biztonságpolitikai Szemle, pp. 55-63. HU ISSN 1789-5286
http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/fabian_emilia_peczeli_anna-japan_es_a_nuklearis_leszereles_problemaja_a_21_szazadban.pdf

Magyar nyelvű tanulmány – egyéb (nem referált szakmai folyóiratban)

Fábián Emília [2012]: Az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés. Grotius – A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Online Tudományos Folyóirata, 2012. szeptember 5.
<http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=LHLOXR>

Fábián Emília [2012]: Kuril-szigetek – egy nemzetközi jogi probléma. A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Online Tudományos Folyóirata. 2012. szeptember 7. <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=GFQSYW>

Fábián Emília [2012]: Az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (APEC) vlagyivosztoki csúcstalálkozójának zárónyilatkozata. Grotius – A Budapesti

Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Online Tudományos Folyóirata. 2012. szeptember 9. <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=OUIFDW>

Angol nyelven megjelent könyvfejezet

Emília Fábián [2012]: Priorities of Security Policy: Responses of Japan and the European Union to New Global Challenges in the 21st Century. Asian Studies (ed. Tamás Matura). Hungarian Institute of International Affairs, Budapest, 2011. pp. 45-47. ISBN 978-963-7039-34-8

Angol nyelvű tanulmány - referált szakmai folyóiratban

Emília Fábián [2012]: Policy responses by Japan and the European Union to the new security challenges in the 21st century. Vol. 31., 2012/11, Ritsumeikan Journal of Asia Pacific Studies, Japan

Angol nyelvű tanulmány – egyéb (nem referált szakmai folyóiratban)

Emília Fábián [2012]: Short Review of the EU-Japan Bilateral Relations. Grotius – A Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetének Online Tudományos Folyóirata. 2012. december 4. <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=CMJXLF>